

ZROZUMIEĆ
POLITYKĘ
UNII EUROPEJSKIEJ

Komisja
Europejska

Rozwój i współpraca

Walka
z ubóstwem
na świecie
w dobie zmian

„Dysponujemy obecnie zasobami technicznymi, finansowymi i materialnymi niezbędnymi do tego, by do roku 2030 móc rozwiązać problem skrajnego ubóstwa na świecie. Nie mamy więc wymówki, by tego nie zrobić”.

Andris Piebalgs,
komisarz UE ds. rozwoju

ZROZUMIEĆ POLITYKĘ UNII EUROPEJSKIEJ

Ta publikacja jest częścią serii wydawniczej poświęconej działaniom, jakie podejmuje Unia w różnych obszarach, powodom ich podejmowania i osiąganym wynikom.

Publikację z tej serii można pobrać ze strony:

http://europa.eu/pol/index_pl.htm

Jak działa Unia Europejska
„Europa 2020” – europejska strategia na rzecz wzrostu
Założyciele Unii Europejskiej

Agenda cyfrowa
Badania i innowacje
Bezpieczeństwo żywności
Budżet
Cła
Działania w dziedzinie klimatu
Energia
Granice i bezpieczeństwo
Handel
Konkurencyjność
Konsumenci
Kształcenie, szkolenie, młodzież i sport
Kultura i sektor audiowizualny
Migracja i azyl
Opodatkowanie
Polityka regionalna
Pomoc humanitarna i ochrona ludności
Przedsiębiorstwa
Rolnictwo
Rozszerzenie
Rozwój i współpraca ✖
Rybołówstwo i gospodarka morską
Rynek wewnętrzny
Sprawiedliwość, obywatelstwo, prawa podstawowe
Sprawy zagraniczne i polityka bezpieczeństwa
Środowisko
Transport
Unia gospodarcza i walutowa oraz euro
Zatrudnienie i sprawy społeczne
Zdrowie publiczne
Zwalczanie nadużyć finansowych

SPIS TREŚCI

**Dlaczego potrzebujemy unijnej polityki
w dziedzinie rozwoju i współpracy**
Całość jako coś więcej niż suma części . . . 3

Kontekst
Nakłady dostosowane do potrzeb 6

Czym zajmuje się UE
Od słów do czynów 9

Perspektywy
Jak zrealizować nasze cele 15

Więcej informacji 16

Zrozumieć politykę Unii Europejskiej – Rozwój i współpraca

Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej
Publikacje
1049 Bruksela
BELGIA

Tekst ukończono w lutym 2014 r.

Zdjęcie na stronie tytułowej i na str. 2:
© iStockphoto.com/lucadp

16 str. — 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-24218-2
doi:10.2775/57461

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2014

© Unia Europejska, 2014
Zezwala się na powielanie niniejszej publikacji.
Wykorzystywanie lub powielanie pojedynczych zdjęć
wymaga bezpośredniej zgody posiadaczy praw autorskich.

Dlaczego potrzebujemy unijnej polityki w dziedzinie rozwoju i współpracy

Całość jako coś więcej niż suma części

W 2012 r. instytucje europejskie i 28 krajów Unii Europejskiej (UE) wydało wspólnie na pomoc rozwojową 55,2 mld euro, czyli ponad połowę oficjalnych środków przeznaczonych na ten cel w skali światowej. Oznacza to, że UE jest najhojniejszym ofiarodawcą na świecie.

W tym samym roku Komisja Europejska przeznaczyła na pomoc zagraniczną 13,5 mld euro. Unia pomaga krajom rozwijającym się w nadrobieniu zaległości, co jest nie tylko wyrazem solidarności, lecz również metodą na budowanie bezpieczniejszego świata i zapewnienie wszystkim ludziom godnego życia. Wspólne działania w skali UE okazały się skuteczne: z racji swojego szczególnego statusu Unia może efektywniej rozwiązywać problemy, z którymi poszczególne kraje nie byłyby w stanie sobie poradzić.

Unia Europejska działa w 140 krajach na całym świecie, dysponuje wszechstronną wiedzą fachową, jest postrzegana jako wiarygodna i neutralna, jeśli chodzi o prawa człowieka, misje obserwacji wyborów, sprawowanie władzy i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych. Unijne programy są realizowane w cyklach kilkuletnich, dzięki czemu pomoc ma charakter długoterminowy i przewidywalny. Te dwa czynniki mają zaś podstawowe znaczenie dla skuteczności procesu pomocy.

Unia koordynuje działania różnych ofiarodawców. Dzięki temu, że ma charakter ponadnarodowy, może wyznaczać sobie dalekosiężne cele i opracowywać kompleksowe rozwiązania globalnych problemów. W obecnej sytuacji gospodarczej szczególnie ważne jest to, by nie robić dwa razy tego samego. Ze względu na swój status UE ma szansę osiągnąć masę krytyczną i skutecznie reagować na globalne wyzwania.

Działania Unii Europejskiej na rzecz rozwoju są realizowane w połączeniu z działalnością w dziedzinie pomocy humanitarnej, środowiska, bezpieczeństwa i handlu.

Solidarność podstawą integracji europejskiej

Współpraca na rzecz rozwoju od początku była częścią procesu integracji europejskiej. Na mocy traktatu rzymskiego (1957 r.) powstał Europejski Fundusz Rozwoju, z którego udzielano pomocy koloniom i terytoriom zamorskim. Kiedy na początku lat 60. XX w. rozpoczął się proces dekolonizacji, państwa członkowskie postanowiły częściowo wesprzeć swoje byłe kolonie, które stały się niepodległymi państwami. Polityka ta była stopniowo rozszerzana na coraz więcej krajów rozwijających się w Azji i Ameryce Łacińskiej oraz na kraje objęte europejską polityką sąsiedztwa.

W 2000 r. Unia podpisała z krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (tzw. krajami AKP) umowę z Kotonu obejmującą wiele zagadnień. Ta najbardziej kompleksowa umowa o handlu i pomocy między krajami AKP a UE została zawarta na 20 lat. Jej celem jest współpraca na rzecz wyeliminowania ubóstwa oraz pomoc dla krajów AKP w integracji z gospodarką światową.

Unia Europejska kontynuuje działania pomocowe w pozostałych częściach świata za pomocą innych instrumentów finansowych, takich jak Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju czy Europejski Instrument Sąsiedztwa.

W 2000 r. Unia zobowiązała się również wziąć udział w realizacji milenijnego celu rozwoju ustanowionego przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i polegającego na ograniczeniu skrajnego ubóstwa do 2015 r.

Traktat lizboński wzmocnił podstawy prawne unijnej współpracy na rzecz rozwoju. Mówi on wyraźnie, że ograniczenie i wyeliminowanie ubóstwa to główne cele unijnej polityki współpracy na rzecz rozwoju. Unia musi przestrzegać tego celu, realizując politykę (która mogłaby mieć wpływ na sytuację krajów rozwijających się) w innych obszarach działalności. Oznacza to, że działania na rzecz rozwoju są pełnoprawnym obszarem polityki UE.

Znaczący wkład w realizację milenijnych celów rozwoju

Na szczycie ONZ w 2000 r. Unia Europejska – obok innych światowych liderów – zobowiązała się do udziału w wyeliminowaniu biedy na świecie do 2015 r. Wyznaczono wówczas osiem celów w dziedzinie rozwoju, znanych jako „milenijne cele rozwoju”. Są to:

- likwidacja skrajnego ubóstwa i głodu
- powszechny dostęp do edukacji podstawowej
- promowanie równości płci
- zmniejszenie śmiertelności wśród dzieci
- poprawa stanu zdrowia matek
- zwalczanie HIV/AIDS, malarii i innych chorób
- równowaga środowiska
- budowanie globalnego partnerstwa.

Ciągle zwiększać skuteczność

Milenijne cele rozwoju są najważniejszymi celami unijnej współpracy na rzecz rozwoju i jej centralnym elementem. Pozyskanie funduszy niezbędnych do ich realizacji to również część wyzwania. Dlatego na międzynarodowej konferencji ONZ w sprawie finansowania rozwoju, która odbyła się w 2002 r. w Monterrey w Meksyku, podpisano porozumienie, w którym szefowie państw i rządów zobowiązali się wykorzystać wszelkie źródła finansowania pomocy rozwojowej (krajowe, międzynarodowe, publiczne i prywatne) i docelowo zwiększyć nakłady na pomoc w tej dziedzinie.

Od tamtej pory Unia Europejska co roku przeprowadza przegląd całości pomocy, jakiej udziela krajom rozwijającym się.

Dzieci w drodze z Keren do Barentu w Erytrei. UE pomogła Erytrei podnieść się z ruin po wojnie erytrejsko-etiopskiej, która wybuchła w 1998 r.

Program działań na rzecz zmian – UE reaguje na nowe wyzwania

Aby zrealizować cele w dziedzinie rozwoju, unijna polityka musi nadążać za zmieniającą się w szybkim tempie sytuacją na świecie. Zarówno ze względu na nowe wyzwania, jak i nowe możliwości (ograniczona ilość zasobów naturalnych, rozwój tzw. krajów wschodzących, skutki kryzysu gospodarczego) Unia musi aktualizować swoją politykę w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju.

Program działań na rzecz zmian przyjęty w 2011 r. to strategia, która ma pomóc w zmniejszeniu ubóstwa przez zmodyfikowanie sposobu udzielania pomocy przez UE. Zmiany obejmują:

- dostosowanie do sytuacji lokalnej poprzez określenie, w których krajach pomoc może przynieść najlepsze wyniki i jest najbardziej potrzebna – wybór najskuteczniejszy rodzaju wsparcia powinien być uzależniony od sytuacji krajowej;
- skoncentrowanie działań UE na maksymalnie trzech sektorach na kraj;
- usprawnienie koordynacji w skali UE z myślą o wynikach;

- nacisk na prawa człowieka, demokrację i dobre zarządzanie, korzystanie z doświadczeń związanych z niedawnymi wydarzeniami w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie;
- intensywniejsze działania na rzecz trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu w sektorach strategicznych, takich jak rolnictwo i energia, oraz wspieranie rozwoju sektora prywatnego;
- większą spójność działań w celu uwzględnienia pomocy rozwojowej we wszystkich dziedzinach działalności UE – dzięki temu Unia będzie mogła wykorzystać naturalne powiązania, np. między polityką rozwojową a polityką handlową.

Wielkie nadzieje, wysoka stawka

Choć w latach 1990–2005 odsetek ludzi żyjących w skrajnej biedzie w krajach rozwijających się spadł z 46 do 27 proc., na świecie nadal 1,2 mld osób żyje poniżej tzw. progu ubóstwa, czyli (zgodnie z międzynarodową definicją) za mniej niż 1,25 dolara na dzień. Choć pierwsza z tych liczb napawa optymizmem, druga pokazuje, jaka jest skala problemu, z którym musimy się zmierzyć.

Po dziesięciu latach od zatwierdzenia milenijnych celów rozwoju wielu krajom udało się wyjść z ubóstwa i zażegnać konflikty. Niektóre z nich stały się odpowiedzialnymi darczyńcami pomocy rozwojowej i krajami o dynamicznej gospodarce. Niestety wiele innych krajów zubożało jeszcze bardziej, wiele popadło w poważniejsze konflikty, w wielu sytuacjach jest niestabilna, a jeszcze inne nadal nie gwarantują swoim obywatelom podstawowych praw.

Bieda to nie jedyny problem. Protesty, z jakimi mieliśmy do czynienia w ostatnich latach, zwłaszcza w regionie Morza Śródziemnego, pokazują, że rozwój musi iść w parze z ochroną praw człowieka i swobód obywatelskich. UE uwzględnia te kwestie we wszystkich wymiarach polityki rozwoju.

Unia największą uwagę poświęca krajom najbardziej potrzebującym. Prawie połowa unijnej pomocy trafia do krajów, gdzie sytuacja jest niestabilna. Mieszkańcy krajów, w których panuje sytuacja kryzysowa, to osoby najbardziej potrzebujące pomocy. Pomoc dla tych państw – której jakość i skuteczność są szczególnie ważne – przybiera przede wszystkim formę działań na rzecz pokoju i tworzenia struktur państwowych. Po zakończeniu kryzysu, konfliktu lub klęski żywiołowej wszyscy darczyńcy muszą sprawnie przejść od pomocy humanitarnej do skoordynowanej pomocy na rzecz trwałego rozwoju i stabilizacji. UE jest jednym z najważniejszych partnerów w budowaniu „nowego ładu” w krajach niestabilnych.

Pomoc w wyjściu z ubóstwa

Polityka rozwojowa jest związana z najważniejszymi globalnymi problemami, które UE próbuje rozwiązać we współpracy ze swoimi partnerami. Są to m.in. zmiany klimatu, kwestie bezpieczeństwa (np. terroryzm lub przemyt ludzi), migracje i bezpieczeństwo energetyczne. W tych dziedzinach współpraca na rzecz rozwoju może zmienić świat na lepsze.

Współpraca z krajami rozwijającymi się jest również ważna dla osiągnięcia celów w dziedzinie wzrostu gospodarczego, jakie UE wyznaczyła sobie na kolejne lata. Współpraca z krajami rozwijającym się lub wschodzącymi wspiera realizację celów inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, zapisanych w strategii „Europa 2020”. Wspieranie dobrobytu i propagowanie otwartej gospodarki wolnorynkowej na świecie prowadzi do osiągnięcia sytuacji, w której wszyscy zyskują z ekonomicznego punktu widzenia – zarówno kraje partnerskie, jak i sama UE.

Najważniejsze jest sensowne wydawanie pieniędzy. Dlatego Unia dzięki sprawnej koordynacji działań stara się jak najlepiej wykorzystać dostępne fundusze.

Podstawą współpracy UE z Sudanem jest połączenie pomocy oraz działań na rzecz odbudowy i rozwoju, tak jak w tym obozie dla przesiedleńców w Darfurze Północnym.

Kontekst

Nakłady dostosowane do potrzeb

Unia Europejska, udzielając pomocy krajom potrzebującym, stosuje różne strategie. Przekazuje pomoc nie tylko za pośrednictwem projektów, dotacji czy umów, lecz również wsparcia sektorowego lub budżetowego.

- **Projekty, dotacje, umowy**

Projekt to określona liczba działań, które realizuje się z myślą o osiągnięciu konkretnego celu, w ustalonym okresie i przy wykorzystaniu ustalonego budżetu. Dotacje to bezpośrednie wsparcie finansowe przekazywane organizacjom – na działalność lub na realizowane przez nie projekty. Dotacje przyznawane są najlepszym kandydatom, wyłonionym w drodze konkursów. Umowy na zakup usług, towarów lub robót są zawierane w drodze przetargów.

- **Wsparcie budżetowe**

Wsparcie budżetowe polega na transferze finansowym do skarbu państwa kraju partnerskiego w połączeniu z intensywnym dialogiem politycznym. Obejmuje ono też metody służące do oceniania i ulepszania funkcjonowania tych funduszy. Wsparcie

budżetowe oparte na partnerstwie i wzajemnej odpowiedzialności stanowi ważną metodę finansowania strategii rozwoju krajów partnerskich. Forma udzielania pomocy dostosowywana jest do potrzeb, jakie zgłasza konkretny kraj. Duży nacisk kładzie się na strategię krajowe.

Aby móc skorzystać z tej formy pomocy, kraj beneficjent musi przestrzegać praw człowieka, zasad demokracji i praworządności oraz spełniać surowe wymogi, m.in. w zakresie zarządzania finansami publicznymi.

- **Wsparcie sektorowe**

Duża część funduszy rozwojowych jest przeznaczona dla konkretnych sektorów w krajach partnerskich, takich jak energetyka, rolnictwo czy edukacja. Rozwój sektorów jest pobudzany poprzez wspieranie odpowiednich programów realizowanych w tych krajach. Finansowanie może odbywać się w formie sektorowego wsparcia budżetowego, dotacji czy zamówień publicznych oraz może obejmować środki pochodzące od różnych sponsorów.

*Dzięki unijnej pomocy
Lida i Alina z mołdawskiego
Căzănești mogą korzystać
z lepszych usług społecznych.*

Pomoc według regionu i sektora

Unijne mechanizmy finansowania pomocy na rzecz rozwoju mogą mieć zakres geograficzny lub tematyczny. W latach 2014–2020 decyzje o tym, jak wydawane będą pieniądze, podejmowane będą za pomocą trzech mechanizmów geograficznych i trzech tematycznych.

Większa część środków finansowych pochodzi z instrumentów geograficznych.

- Najważniejszym instrumentem służącym udzielaniu pomocy krajom Afryki, Karaibów i Pacyfiku jest Europejski Fundusz Rozwoju.
- Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju obejmuje kraje Ameryki Łacińskiej, Azji, Azji Środkowej, Bliskiego Wschodu i Afryki Południowej. W jego skład wchodzi pięć programów tematycznych poświęconych problemom globalnym: ochronie środowiska, roli, jaką odgrywają podmioty niepubliczne, bezpieczeństwu żywności, migracji oraz rozwojowi społecznemu.
- Współpraca z krajami ościennymi finansowana jest z Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa.

Uzupełnieniem tych mechanizmów są instrumenty tematyczne, przeznaczone dla wszystkich krajów rozwijających się.

- Europejski Instrument na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka ma na celu ochronę praw człowieka i podstawowych swobód oraz wspieranie demokracji i rządów prawa.
- Instrument na rzecz Stabilności i Pokoju zapewnia bezpieczeństwo w sytuacjach kryzysowych i wspiera stabilizację po ich zakończeniu.
- Instrument Współpracy w dziedzinie Bezpieczeństwa Jądrowego wspiera działania w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego, ochrony przed promieniowaniem i przygotowania na sytuacje nadzwyczajne.

Za pośrednictwem programów tematycznych UE zachęca organizacje społeczeństwa obywatelskiego i samorządy terytorialne do zaangażowania się w pomoc na rzecz rozwoju.

Lepiej, szybciej, więcej – skuteczność pomocy

Europejskie porozumienie w sprawie rozwoju określa zestaw wspólnych zasad, dzięki którym Unia Europejska i jej kraje członkowskie mogą realizować politykę rozwojową w sposób uzupełniający wzajemne działania i zapewniający skuteczność.

Unia monitoruje jakość pomocy w odniesieniu do konkretnych celów, które zostały uzgodnione na forum międzynarodowym i zapisane w deklaracji paryskiej (2005), Programie działania z Akry (2008) i zweryfikowane na forum wysokiego szczebla w Pusanie. Na tym spotkaniu ustanowiono Partnerstwo w sprawie skutecznej współpracy na rzecz rozwoju (2011).

Jako członek Komitetu Pomocy Rozwojowej (DAC) przy Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) Unia Europejska prowadzi działania na arenie międzynarodowej w celu zwiększenia skuteczności współpracy na rzecz rozwoju. Wyznacza sobie szeroko zakrojone cele, aby zwiększyć skuteczność światowej pomocy na rzecz rozwoju, i zmienia metody udzielania pomocy w sposób umożliwiający osiągnięcie tych celów.

Czwarte forum wysokiego szczebla w sprawie skuteczności pomocy, które odbyło się w 2011 r. w południowokoreańskim Pusanie, było przełomowym wydarzeniem z punktu widzenia światowej współpracy na rzecz rozwoju. Uczestnicy reprezentujący ponad 160 państw, jak również organizacje międzynarodowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i sektor prywatny ustalili zasady, wyznaczyli cele i podjęli zobowiązania, dzięki którym skuteczność pomocy rozwojowej miała wzrosnąć. Chodziło o to, aby zamiast koncentrować się na samej pomocy zastosować podejście bardziej kompleksowe, uwzględniające wszystkie podmioty uczestniczące w procesie udzielania pomocy.

Unia postanowiła skoncentrować swoje bezpośrednie działania następcze na dwóch inicjatywach. Są to:

- unijna „gwarancja przejrzystości”, której celem jest zapewnienie porównywalnych, aktualnych i łatwo dostępnych danych międzynarodowych dotyczących pomocy. Komisja Europejska i wiele krajów UE już teraz stosują wspólny standard ustalony na forum międzynarodowym dotyczący publikacji informacji na temat pomocy, udzielając szczegółowych i aktualnych informacji o tym, w jaki sposób i gdzie wydawane są środki finansowe;

- wspólne programowanie, które zapewnia jednolitą europejską reakcję na plan rozwoju przedstawiony przez kraj partnerski i obejmuje podział pracy. UE i jej kraje członkowskie wspólnie decydują, który darczyńca zajmuje się którym sektorem, co zwiększa skuteczność i poprawia wyniki. Unia pełni rolę koordynatora. Wspólne programowanie funkcjonuje już w ponad 20 krajach. UE planuje realizować je w około 40 krajach partnerskich, co oznacza, że obejmie ono ponad 60 proc. pomocy programowanej dla kraju, którą zarządzają unijne instytucje.

Kolejnym krokiem w tym międzynarodowym procesie będzie pierwsze spotkanie wysokiego szczebla poświęcone globalnemu partnerstwu na rzecz skutecznej współpracy na rzecz rozwoju, które odbędzie się w Meksyku w kwietniu 2014 r. Tematem spotkania będą postępy w realizacji zobowiązań, rozwiązywanie problemów i przyspieszanie wdrażania.

Unijna polityka rozwojowa i dwustronna współpraca z krajami partnerskimi podejmowana przez państwa członkowskie Unii wzajemnie się uzupełniają. Na sytuację krajów rozwijających się ma wpływ wiele innych obszarów unijnej polityki, działania w różnych obszarach są więc prowadzone w sposób skoordynowany.

Za kształtowanie unijnej polityki współpracy na rzecz rozwoju i realizację działań pomocowych w krajach partnerskich odpowiada Dyrekcja Generalna ds. Rozwoju i Współpracy – EuropeAid. Dla zapewnienia spójności między polityką zagraniczną a współpracą na rzecz rozwoju Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) stara się uwzględniać cele rozwojowe we wszystkich swoich działaniach.

Unia Europejska posiada 140 delegatur na całym świecie. Delegatury reprezentują UE w krajach partnerskich i zarządzają programami na rzecz rozwoju i współpracy. Na przykład w następstwie konfliktu zbrojnego lub klęski żywiołowej miejscowa delegatura UE może szybko zmodyfikować priorytety pomocy, aby zareagować na najpilniejsze potrzeby.

Kształtując politykę, udzielając pomocy i monitorując jej efekty, UE współpracuje z organizacjami międzynarodowymi, których zasięg i fachowa wiedza wzbogacają unijne zasoby. Najważniejsze organizacje i grupy to: ONZ, OECD, Bank Światowy, G-8 i G-20. Dzięki regularnym kontaktom Unia zachęca do pomocy innych ważnych darczyńców, takich jak USA, Japonia i Korea, a ostatnio w coraz większym stopniu – kraje wschodzące.

Znaczenie społeczeństwa obywatelskiego

Spółeczeństwo obywatelskie jest dla ofiarodawców pomocy jednym z najważniejszych partnerów w krajach partnerskich. Do podmiotów niepublicznych należą np. organizacje pozarządowe, stowarzyszenia zawodowe, partnerzy społeczni, uczelnie wyższe lub media. To te podmioty mają bliski kontakt z lokalnymi społecznościami i mogą pomóc darczyńcom w reagowaniu na realne potrzeby. Dlatego podmioty niepubliczne przejmują coraz większą odpowiedzialność za opracowywanie strategii i planowanie.

Większy udział społeczeństwa obywatelskiego w pomocy na rzecz rozwoju oznacza, że lokalne społeczności odgrywają większą rolę w jej realizacji.

UE realizuje programy na rzecz zdrowia reprodukcyjnego i zdrowia dzieci w obozach dla uchodźców, takich jak ten w Tajlandii.

Czym zajmuje się UE

Od słów do czynów

Podczas gdy zbliża się termin osiągnięcia milenijnych celów rozwoju – rok 2015 – dotychczasowe postępy w ich realizacji pokazują wyraźnie, w jakim stopniu i w jakim tempie przez ostatnich 12 lat przebiegały działania pomocowe.

Ze sprawozdania ONZ z lipca 2012 r. wynika, że kilka najważniejszych celów zostało już osiągniętych:

- skrajne ubóstwo zmniejszyło się o połowę i nadal zmniejsza się we wszystkich regionach,
- odsetek osób bez dostępu do bezpiecznych źródeł wody spadł o połowę,
- poprawił się poziom życia ponad 200 mln mieszkańców slumsów – czyli dwa razy więcej niż przewidywał cel do 2020 r.,
- w szkołach podstawowych liczba dziewczynek dorównała liczbie chłopców,
- coraz szybciej spada śmiertelność dzieci i matek.

Wkład UE w te osiągnięcia jest znaczący. Jej wsparcie, od inwestycji w zdrowie, przez edukację, aż po infrastrukturę drogową czy rolnictwo, pozwoliło zrobić realne postępy. Od 2000 r. dzięki unijnej pomocy ponad 13 mln dzieci zapisano do szkół podstawowych, a 18 mln zaszczepiono na odrę. Pomoc rozwojowa UE miała pierwszorzędne znaczenie dla zapewnienia milionom gospodarstw domowych dostępu do wody i urządzeń sanitarnych. Ponieważ niektórym celom, takim jak te dotyczące walki z głodem czy dostępu do urządzeń sanitarnych, wciąż daleko do realizacji, we wrześniu 2011 r. Unia postanowiła przeznaczyć kolejny miliard euro na osiągnięcie tych celów w krajach AKP, które odnotowują opóźnienia.

Unia Europejska wraz ze swoimi krajami członkowskimi jest największym na świecie darczyńcą w zakresie energii i pomogła już uzyskać dostęp do zrównoważonej energii milionom ludzi. UE udostępnia też krajom rozwijającym się najwięcej środków na działania w dziedzinie klimatu. Pomaga również dbać o różnorodność biologiczną na świecie, chronić kraje przed klęskami żywiołowymi i zapewniać lepszą ochronę lasom, np. dzięki zwalczaniu nielegalnego pozyskiwania drewna.

Pomoc dostosowana do potrzeb

Unijna pomoc jest dostosowana do potrzeb każdego konkretnego obszaru współpracy na rzecz rozwoju. UE wspiera liczne programy oraz inicjatywy, które udzielają pomocy regionom, a nie poszczególnym krajom bądź sektorom. Współpraca regionalna jest skuteczna w rozwiązywaniu problemów o zasięgu międzynarodowym, np. związanych ze zmianami klimatu lub handlem. Inicjatywy tematyczne o zasięgu globalnym są realizowane z uwzględnieniem sytuacji lokalnej.

Cztery na pięć najuboższych krajów na świecie to kraje AKP, w większości położone w Afryce. Przeważająca część środków, jakimi UE zasila ten region, pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju, z którego w latach 2008–2013 przekazano łącznie 22,7 mld euro.

Ramy współpracy między tymi dwoma kontynentami stanowi partnerstwo strategiczne Afryka–UE. W 2007 r. partnerzy przyjęli wspólną strategię, która określa cele pośrednie dla każdego sektora. Wnosi ona duży wkład w proces realizacji milenijnych celów rozwoju, ponieważ wyznacza możliwe do zmierzenia cele i zakłada monitorowanie postępów. Na przykład partnerzy europejscy i afrykańscy realizują szereg konkretnych celów, aby do 2020 r. zapewnić obydwu kontynentom niezawodne, bezpieczne, przystępne cenowo i przyjazne dla środowiska usługi energetyczne.

Projekt „Żywność za pracę” realizowany w rejonie Nairobi w Kenii zapewnia wodę na potrzeby rolnictwa i hodowli.

Egipt osiągnął już cel w postaci powszechnego dostępu do edukacji podstawowej.

Szybki rozwój Azji doprowadził do znacznego spadku ubóstwa na tym kontynencie. Jednak region ten wciąż zamieszkują dwie trzecie najbiedniejszych ludzi na świecie. Dlatego trzeba wyraźnie rozgraniczyć potrzeby krajów ubogich i krajów wschodzących. W swoich relacjach z tymi ostatnimi Unia Europejska powoli przechodzi z pozycji darczyńcy na pozycję partnera strategicznego. Jako partner miała więc udział w postępkach dokonanych w tym regionie. Na współpracę regionalną z Azją w latach 2007–2013 przeznaczono około 775 mln euro.

Nacisk na współpracę, a nie na pomoc, charakteryzuje też relacje UE z krajami sąsiadującymi. Europejska Polityka Sąsiedztwa ma na celu budowanie dobrobytu, bezpieczeństwa i stabilności poza granicami UE. Na ten cel w latach 2007–2013 przeznaczono prawie 12 mld euro.

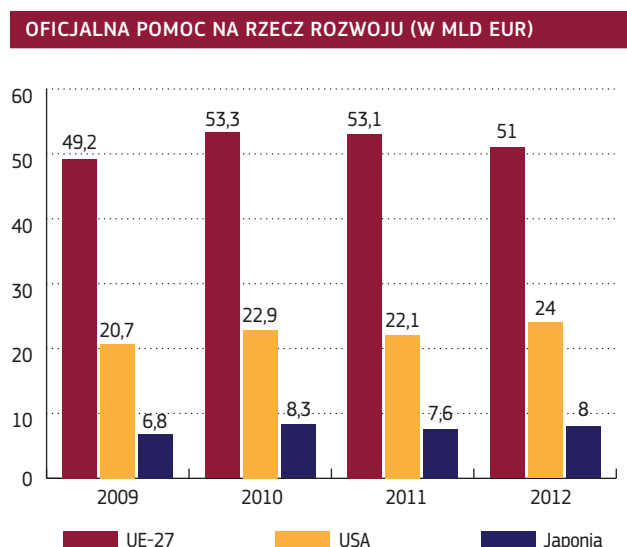
W odpowiedzi na protesty w regionie Morza Śródziemnego Unia wdraża nowe podejście, które wspiera ludność domagającą się wolności i udziału w życiu politycznym. UE udziela też znaczącej pomocy krajom niestabilnym (50 proc. łącznej unijnej pomocy). W sytuacjach nadzwyczajnych priorytetem jest zaspokojenie najpilniejszych potrzeb oraz zapewnienie spójności między pomocą humanitarną a zrównoważonym rozwojem.

Unia Europejska jest wiodącym darczyńcą i drugim w kolejności inwestorem zagranicznym w Ameryce Łacińskiej, jak również drugim w kolejności partnerem handlowym tego regionu. Współpraca ta pomogła osiągnąć milenijne cele rozwoju w regionie, zwłaszcza pod względem dostępu do edukacji podstawowej. Pozostałe problemy to brak równości, braki w infrastrukturze i brak dostępu do wody pitnej. Średnia kwota unijnej pomocy dla Ameryki Łacińskiej wynosi 500 mln euro rocznie. Pomoc skoncentrowana jest na spójności społecznej, integracji regionalnej, dobrym sprawowaniu władzy i zrównoważonym rozwoju.

Wędką zamiast ryby

Od bezpieczeństwa żywności, przez kwestie środowiskowe, po sprawy społeczne i prawa człowieka – UE interweniuje w dziedzinach, w których może coś zmienić na lepsze.

Demokratyczne sprawowanie władzy – To jeden z priorytetów współpracy na rzecz rozwoju. W ostatnich latach UE z powodzeniem łączy dialog polityczny ze wsparciem sektorowym i działaniami informacyjnymi, aby doskonalić sposób sprawowania władzy w krajach partnerskich. Tylko w 2010 r. na działania wspierające sprawowanie władzy przeznaczono 1,5 mld ze środków rozwojowych, którymi zarządza UE.

W 2012 r. Unia Europejska była największym darczyńcą na rzecz rozwoju na świecie. Łączna kwota pomocy przekazanej w 2012 r. była nieco niższa niż w 2011 r., bo choć niektóre kraje UE zwiększyły nakłady, to inne ograniczyły je z powodu kryzysu.

UE finansuje projekt ochrony bioróżnorodności w Parku Narodowym Gola w Sierra Leone, jednym z najsłabiej rozwiniętych krajów świata.

Rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe –

UE postanowiła, że eliminacja ubóstwa i głodu będzie jej priorytetem. Co roku przekazuje 600 mln euro, aby ludziom na całym świecie zapewnić podstawowe pożywienie. Oprócz tego w sytuacjach kryzysowych dostarcza żywność w ramach operacji pomocy humanitarnej. Ustanowiony w 2009 r. unijny fundusz żywności, z budżetem w wysokości 1 mld euro, pomógł już ponad 50 mln ludzi. W latach 2004–2010 UE ofiarowała 24 mln ludzi nasiona, narzędzia, gotówkę i jedzenie, aby pomóc im wydobyć się z ubóstwa. Wydajność małych gospodarstw i zdolność przetrwania społeczności wiejskich można wspierać poprzez propagowanie zrównoważonego modelu rolnictwa dostosowanego do realiów w krajach rozwijających się.

Handel – Dzięki wymianie handlowej w ciągu minionego dziesięciolecia milionom ludzi udało się wydobyć z biedy. UE jest największym dostawcą pomocy na rzecz handlu, a jej rynek jest najbardziej otwarty dla krajów rozwijających się. Ogólny system preferencji taryfowych dopuszcza obniżone stawki celne na towary ze 176 krajów i terytoriów rozwijających się. Unia udziela pomocy, która ma ułatwić krajom AKP; integrację z gospodarką światową. Gospodarkę lokalną i wzrost gospodarczy można wspierać za pośrednictwem umów o partnerstwie gospodarczym z UE. Zakres tych umów wykracza poza zakres porozumień o wolnym handlu, uwzględniają one bowiem kontekst społeczno-gospodarczy i przewidują pomoc w realizacji umów. Zakładają one otwarcie unijnego rynku dla towarów z krajów AKP; krajom tym dają natomiast 25 lat na otwarcie swoich rynków na produkty z UE.

Handel metodą zwiększania wzrostu gospodarczego w krajach najbardziej potrzebujących

Aby w pełni włączyć kraje najsłabiej rozwinięte do światowego systemu wymiany handlowej, UE uwzględnia ich potrzeby w swojej strategii pomocy na rzecz wymiany handlowej. Dzięki temu udało się uzyskać realne korzyści: od 2000 do 2008 r. PKB na mieszkańca w tych krajach wzrósł z 325 do ponad 625 dolarów. W 2012 r. Unia przedłożyła plany, dzięki którym najsłabiej rozwinięte kraje będą mogły czerpać pełne korzyści z otwarcia rynków. Pomoże im to rozwiązać problem barier w handlu, spełnić normy międzynarodowe i budować środowisko biznesowe.

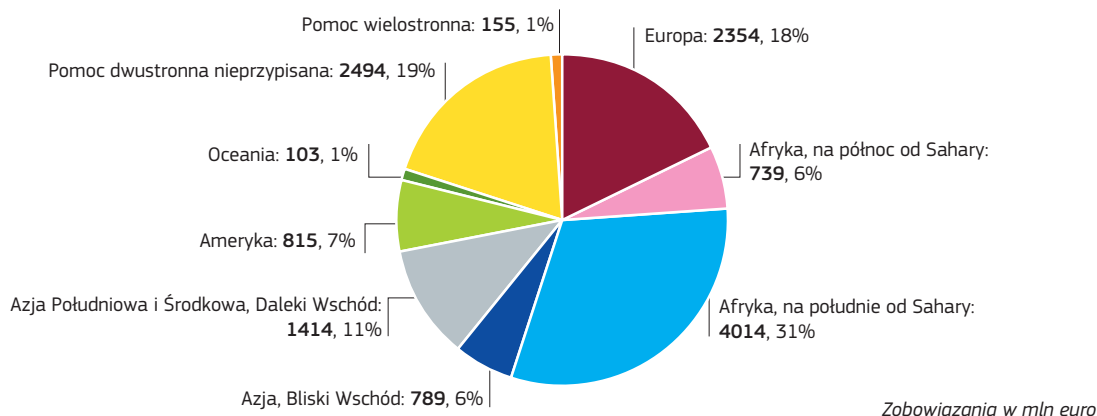
Woda i energia – Od 2004 r. ponad 70 mln ludzi w krajach rozwijających się uzyskało dostęp do wody pitnej, a 24,5 mln – do podstawowych urządzeń sanitarnych. Na unijne programy w tej dziedzinie przeznacza się rocznie prawie 400 mln euro. Z tej kwoty finansuje się infrastrukturę doprowadzającą wodę pitną i odprowadzającą ścieki, co pozwala spełnić podstawowe wymogi sanitarne i higieniczne.

Ponieważ ubóstwo energetyczne jest jednym z ważniejszych wyzwań w skali światowej, UE inwestuje duże kwoty w zapewnienie dostępu do energii, jej zrównoważonego charakteru i bezpieczeństwa energetycznego w krajach rozwijających się. Tylko w 2010 r. na wytwarzanie i dostawy energii przeznaczyła łącznie 319,49 mln euro. Te inwestycje zaczynają się zwracać. W krajach AKP, które ten problem dotyka w największym stopniu, w latach 2007–2011 dostęp do nowoczesnych usług energetycznych uzyskało około 15 mln beneficjentów.

Dzieci myjące zęby w ramach unijnego projektu w dziedzinie zdrowia realizowanego w Nikaragui w Ameryce Środkowej.

POMOC UE W 2012 R. DLA KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ WEDŁUG REGIONU

Powszechny dostęp do zrównoważonej energii

Gdy ONZ ogłosiła inicjatywę na rzecz powszechnego dostępu do zrównoważonej energii, UE postanowiła, że ten cel będzie priorytetem jej polityki w dziedzinie rozwoju. Wyznaczono potrójny cel, który ma zostać zrealizowany do 2030 r. Polega on na:

- zapewnieniu powszechnego dostępu do nowoczesnych usług energetycznych,
- dwukrotnym wzroście tempa poprawy efektywności energetycznej,
- dwukrotnym zwiększeniu udziału energii odnawialnej w światowym koszyku energetycznym.

Na unijnym szczycie poświęconym powszechnemu dostępowi do zrównoważonej energii, który odbył się w 2012 r., przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso zapowiedział, że do 2030 r. Unia pomoże kolejnym 500 mln ludzi w uzyskaniu dostępu do energii.

najbardziej zagorzałym orędownikiem zrównoważonego rozwoju, ratyfikowała też wszystkie najważniejsze umowy wielostronne w dziedzinie środowiska. W ramach swojej polityki ograniczania ubóstwa UE realizuje strategię dotyczącą zarządzania zasobami naturalnymi. Strategia ta przyczyniła się bezpośrednio do zagwarantowania równowagi środowiska, które jest jednym z milenijnych celów rozwoju. Do osiągnięć w tej dziedzinie należą: zmniejszenie tempaylesiania, poprawa warunków życia w slumsach i dostęp do wody pitnej dla większej liczby ludzi. Wyzwania w dziedzinie środowiska wciąż są jednak bardzo poważne. W latach 2011–2013 na tę strategię przeznaczono około 517 mln euro.

Punkt poboru wody w Papui-Nowej Gwinei. W wielu krajach rozwijających się brak czystej wody pitnej wciąż jest poważnym problemem.

Środowisko i zasoby naturalne – Najuboższe kraje świata są również w największym stopniu narażone na zagrożenia dla środowiska, a mianowicie zjawiska spowodowane przez zmiany klimatu. Szczególnie boleśnie odczuwają skutki wyczerpywania się zasobów naturalnych. Na arenie międzynarodowej Unia Europejska jest

Żywność dla dotkniętego klęską żywiołową Haiti

Haiti to jeden z najuboższych krajów świata. W styczniu 2010 r. nastąpiło tam wielkie trzęsienie ziemi, które jeszcze bardziej pogorszyło skutki trwającego kryzysu żywnościowego. Wysokie ceny towarów importowanych w połączeniu ze stratami w rolnictwie w następstwie kilku huraganów sprawiły, że sytuacja pod względem dostępu do żywności stała się dramatyczna.

Uległa ona poprawie dzięki projektowi finansowanemu przez UE, którego celem była pomoc dla 300 tys. gospodarstw wiejskich na północnym wschodzie Haiti. Działania obejmowały dywersyfikację upraw, lepsze zarządzanie zasobami wodnymi oraz akwakulturę.

Dzięki tej inicjatywie lokalni mieszkańcy odczuli rzeczywistą poprawę warunków życia. Zbudowano 692 zbiorniki wodne i 2550 silosów do przechowywania ziarna. Rolnicy otrzymali nasiona, co zaowocowało większymi plonami i podniesieniem poziomu życia.

„Jeśli przyjdzie susza, a ty nie masz zbiornika, tracisz wszystkie zbiory” – tłumaczy Gédéon Richè, jeden z beneficjentów projektu. „Dzięki zbiornikowi plony są dobre i możemy jeść warzywa, co bardzo pomaga naszej rodzinie”.

Na projekt realizowany we współpracy z Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa przeznaczono w latach 2009–2011 w sumie 9,6 mln euro ze środków unijnych.

Pomoc dla niemowląt i ich matek w Kazachstanie

Od czasu gdy w 1991 r. Kazachstan stał się niepodległym państwem, ograniczenie nakładów finansowych na służbę zdrowia spowodowało znaczny spadek jakości opieki medycznej. W rezultacie co roku tysiące niemowląt i małych dzieci umiera z powodu braku odpowiedniej opieki. Poważnym problemem jest również zdrowie matek.

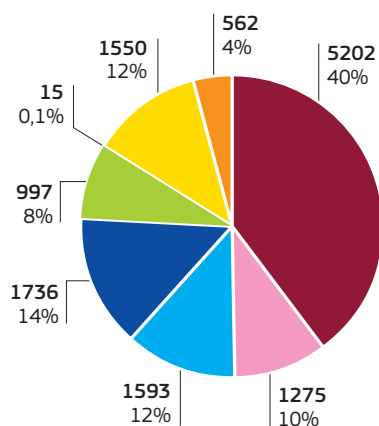
Aby zapewnić większej liczbie mieszkańców Kazachstanu wysokiej jakości opiekę prenatalną oraz opiekę nad matką i dzieckiem, UE postanowiła udzielić temu krajowi specjalnej pomocy na ten cel. Unia pomogła sfinansować projekt, który miał na celu pomóc kazachskiemu ministerstwu zdrowia w opracowaniu krajowej strategii na rzecz zdrowia matek i dzieci. W procesie reform, obejmującym wprowadzenie wytycznych dotyczących najczęściej występujących chorób i związanych z nimi powikłań, uczestniczyły rodziny, społeczności i dostawcy usług opieki zdrowotnej. Ci ostatni zostali przeszkoleni i otrzymali fachowe porady.

Takie podejście okazało się skuteczne. Wzrósł poziom usług opieki zdrowotnej ukierunkowanych na matki i dzieci, a dostawcy usług zdrowotnych dowiedzieli się, jak dalej podnosić jakość świadczeń. Z kolei rodziny i społeczności w większym stopniu zaangażowały się w doskonalenie opieki nad matkami i dziećmi. „Jednym z wielu atutów zintegrowanego zarządzania chorobami dzieci jest to, że uczy nas ono, jak zmniejszać dystans między lekarzem a pacjentem” – podkreśla Polina Sługina, lekarz pediatra pracująca w rejonie Osakarow.

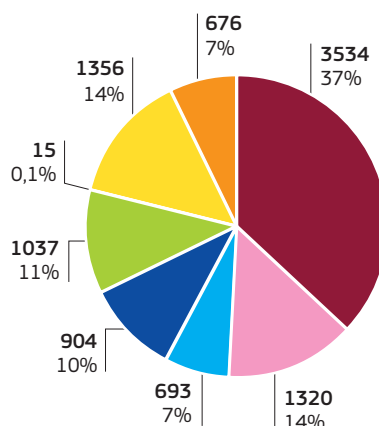
W Kazachstanie wciąż trzeba walczyć, by milenijny cel rozwoju polegający na zmniejszeniu śmiertelności wśród dzieci i zapewnieniu lepszej opieki zdrowotnej matkom został zrealizowany.

POMOC UE W 2012 R. DLA KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ WEDŁUG SEKTORA

Zobowiązania w mln euro, 2012

Wydatki w mln euro, 2012

- Infrastruktura społeczna: edukacja i zdrowie, woda, rząd i społeczeństwo obywatelskie, inne
- Infrastruktura i usługi oświatowe: transport, komunikacja, energia, inne usługi
- Produkcja: rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo, przemysł, przemysł wydobywczy i budownictwo, handel i turystyka
- Wielosektorowe/przekrojowe: środowisko, inne
- Wsparcie budżetowe, pomoc żywnościowa, bezpieczeństwo żywnościowe
- Działania związane z zadłużeniem
- Pomoc humanitarna: reagowanie kryzysowe, pomoc na odbudowę, zapobieganie klęskom i reagowanie
- Inne/nieprzypisane: koszty administracyjne, niewymienione

Mikrokredyty dla Afryki – małe pieniądze, wielkie efekty

Mikrokredyty są metodą na ułatwienie ludziom ubogim dostępu do finansowania. Aby jednak w pełni zrealizować potencjał mikrokredytów jako narzędzia rozwoju dla Afryki, instytucje udzielające mikropożyczek muszą wprowadzić wyższe standardy w zakresie zarządzania ryzykiem i przejrzystości. UE udzieliła wsparcia programowi „Smartrac”, który miał na celu zapewnienie afrykańskim instytucjom udzielającym mikrokredytów wiedzy i umiejętności potrzebnych do zarządzania ryzykiem i jego monitorowania.

Nazwa „Smartrac” to skrót od angielskiego „sustainability, management, accountability, risk, transparency, assurance and compliance” (czyli zrównoważony charakter, zarządzanie, odpowiedzialność, ryzyko, przejrzystość, zabezpieczenie i zgodność z przepisami). Program zwiększa dostępność kredytów, podnosząc kwalifikacje lokalnych dostawców mikrokredytów poprzez transfer fachowej wiedzy. Instytucje mikrofinansowe

i lokalni dostawcy usług finansowych dostali do ręki narzędzia służące do zarządzania ryzykiem.

Program odniósł ogromny sukces. Z usług 12 instytucji, które otrzymały unijne wsparcie, skorzystało już około 700 tys. klientów o niskich dochodach. W przypadku usługodawców, którzy otrzymali pomoc, wskaźnik wzrostu wyniósł od 4 do 160 proc.

Projekt był realizowany w Angoli, Gambii, Ghanie, Kenii, Malawi, Nigerii, Rwandzie i Tanzanii. W latach 2006–2009 UE przeznaczyła na niego 348 tys. euro. Współpraca Unii Europejskiej z krajami AKP w zakresie mikrokredytów odbywa się aktualnie w ramach programu AKP–UE w dziedzinie mikrofinansowania (2010–2014). Jego uczestnicy współpracują przy tworzeniu sprzyjających włączeniu społecznemu systemów finansowych, dostosowanych do potrzeb ludzi ubogich. Ich celem jest wspieranie wzrostu gospodarczego i lepszy podział dóbr.

Perspektywy

Jak zrealizować nasze cele

Z biegiem czasu UE zwiększa nakłady na pomoc na rzecz rozwoju oraz ich skuteczność. Podczas gdy skutki kryzysu odczuwalne są na całym świecie, szczególnie ważne jest to, by zarówno zwiększać skuteczność pomocy, jak i podnosić poziom naszych ambicji. Większe nakłady na pomoc to nie tylko wyraz nieprzerwanej solidarności, lecz również długofalowa inwestycja.

Unia Europejska nakłania kraje członkowskie do większych starań w celu osiągnięcia do 2015 r. oficjalnie ustalonej wartości docelowej nakładów na pomoc rozwojową, czyli 0,7 proc. produktu krajowego brutto.

W unijnym Programie działań na rzecz zmian przedstawiono konkretne metody, które pozwolą zwiększyć skuteczność pomocy. Są to m.in.: skoncentrowanie się na krajach najbardziej potrzebujących, krajach niestabilnych, sektorach z największym potencjałem wzrostu, lepszym podziale pracy i lepszym sprawowaniu władzy. Realizacja tego programu to kolejny duży krok w dążeniu do lepszego świata.

Dyskusje o roli, jaką polityka rozwojowa będzie odgrywać po 2015 r., gdy upłynie termin realizacji milenijnych celów rozwoju, są okazją do udoskonalenia współpracy. Na podstawie komunikatu Komisji „Godne życie dla wszystkich” w czerwcu 2013 r. uzgodniono w tej sprawie wspólne podejście. Położono w nim nacisk na to, że polityka na rzecz rozwoju po 2015 r. powinna doprowadzić do większego zaangażowania społeczności międzynarodowej w proces eliminacji ubóstwa oraz wspierania trwałego rozwoju.

Kenijski rolnik otrzymał pomoc w ramach finansowanego przez UE programu na rzecz rozwoju sektora warzyw i owoców.

Aby tego dokonać, potrzebne są nowe ramy określające podstawowy standard życia, wspierające trwałość oraz sprzyjające integracji społecznej wzrost gospodarczy, przyczyniające się do zarządzania zasobami naturalnymi w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, gwarantujące sprawiedliwość i równość oraz uwzględniające szczególną sytuację krajów niestabilnych i takich, w których rozgrywają się konflikty. Te kwestie okazały się najważniejszymi tematami Europejskich Dni Rozwoju, które odbyły się w 2013 r. i dotyczyły działań planowanych na okres po 2015 r. Unia Europejska będzie nadal popierać dalekosiężne plany na okres po 2015 r. i w dalszym ciągu dbać o to, by jej priorytety odbijały się szerokim echem na wszystkich odpowiednich forach.

Rozwój obszarów wiejskich to jeden z priorytetów współpracy UE z Gambią, jednym z najuboższych krajów na świecie.

Więcej informacji

- ▶ **Rozwój i współpraca – EuropeAid:** http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm
- ▶ **Capacity4dev.eu – Współpraca na rzecz rozwoju:** <http://capacity4dev.ec.europa.eu>
- ▶ **Europejska Służba Działań Zewnętrznych:** http://eeas.europa.eu/index_en.htm
- ▶ **Pomoc humanitarna i ochrona ludności:** http://ec.europa.eu/echo/index_en.htm
- ▶ **Na pytania na temat Unii Europejskiej odpowie serwis Europe Direct:** tel. 00 800 6 7 8 9 10 11 – <http://europedirect.europa.eu>

